

Tilburg University

Dogmatische constitutie over de goddelijke openbaring Dei Verbum

Schelkens, Karim

Published in:
Vaticanum II Conciliedocumenten

Publication date:
2019

Document Version
Version created as part of publication process; publisher's layout; not normally made publicly available

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Schelkens, K. (2019). Dogmatische constitutie over de goddelijke openbaring Dei Verbum: Nederlandse vertaling. In D. Bosschaert, P. De Mey, M. Lamberigts, K. Schelkens, H. Tercic, & H. Witte (Eds.), *Vaticanum II Conciliedocumenten: Latijnse tekst en nieuwe Nederlandse vertaling* (pp. 386-409). Halewijn / Adveniat.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Dogmatische constitutie over de goddelijke openbaring *Dei Verbum*

Kort na het Tweede Vaticaans Concilie werd zeer uiteenlopend geoordeeld over de Dogmatische constitutie over de goddelijke openbaring *Dei verbum*. Terwijl de een het een meesterwerk noemde, een van de beste en mooiste teksten van het concilie, deden anderen het document af als een onpraktisch en weinig relevant werkstuk van theologen, zeker in vergelijking met meer spectaculaire documenten als de Verklaring over de godsdienstvrijheid en de Pastorale constitutie over de Kerk in de wereld van deze tijd. Een halve eeuw later is die verdeeldheid verdwenen. *Dei verbum* wordt intussen hogelijk gewaardeerd en het behoort tot de meest bestudeerde conciliedocumenten. Deze tekst handelt over het fundament van het christelijk geloof: over de openbaring, de doorgave ervan, de interpretatie van de Schrift en haar betekenis voor het leven van de Kerk. Op al deze punten slaagde het concilie erin belangrijke nieuwe inzichten te verwerken met respect voor de destijds gangbare benadering.

Hoe is dat zo gekomen? In de voorbereidingsperiode van Vaticanum II werden maar liefst drie documenten geschreven die het thema openbaring behandelden. Een 'Schema over de bronnen van de openbaring' (*De fontibus revelationis*) werd uitgewerkt door de Theologische Commissie onder leiding van kardinaal Alfredo Ottaviani (1890–1979) met hulp van in Rome docerende theologen, onder wie de Nederlandse jezuïet Sebastiaan Tromp (1889–1975). Dit document werd, na de nodige bewerkingen, in de zomer van 1962 aan de concilievaders gezonden ter bespreking in de eerste zitting. Daarnaast had diezelfde commissie een document voorbereid over 'Het zuiver bewaren van de geloofsschat' (*De deposito fidei pure custodiendo*), dat zich erg afzette tegen theologische vernieuwingen. Ten slotte werd binnen het Secretariaat voor de Christelijke Eenheid, onder leiding van kardinaal Bea (1881–1968) een tekst samengesteld met als titel 'Het Woord van God' (*De Verbo Dei*).

De tekst van het eenheidssecretariaat werd parallel voorbereid. Maar aangezien het Secretariaat niet dezelfde juridische rang als een commissie had, kon dit document niet officieel worden voorgelegd aan het concilie. Verder werd het schema over de geloofsschat nooit op de agenda geplaatst. Het schema *De fontibus revelationis* werd dus de basis voor het debat over de openbaring. Dit schema beklemtoonde dat de openbaring twee onderscheiden bronnen had: Schrift en traditie, en dat de traditie breder was dan de Schrift. Verder kreeg de inspiratie van de Schrift nadruk op een dusdanige manier dat de menselijke auteurs verwaarloosbaar waren. Het schema ging ook in op het feit dat de Bijbel geen enkele dwaling bevatte en op de manier waarop hij geïnterpreteerd moet worden. In dit alles werd weinig fiducia getoond voor de historisch-kritische exegese. Men bevestigde het openbaringsbegrip van de Contrareformatie en Vaticanum I. Dat zag openbaring als mededeling van goddelijke geheimen in de vorm van onveranderlijke geloofsformules. De Kerk hield ze te geloven voor. Geloven was daarbij een overgave van verstand wil en aldus vooral een kwestie van gehoorzaamheid.

Toen het concilie begon in de herfst van 1962 kreeg het schema *De fontibus revelationis* stevige kritiek van prominente stemmen, onder wie de kardinalen Franz König (1905–2004) van Wenen en Joseph Frings (1887–1978) van Keulen. Deze laatste volgde zijn adviseur, Joseph Ratzinger, in de afwijzing van het schema en vooral in de kritiek op de tweebronnenleer. Ook stemmen uit Lage Landen als die van de kardinalen Alfrink (1900–1987) en Suenens (1904–1996) waren scherp. Kardinaal Bea, zelf exegeet, reageerde afwijzend. Hij stond Emiel Jozef De Smedt (1909–1995), bisschop van Brugge, toe om namens het Secretariaat voor de eenheid het schema af te wijzen, omdat het te veroordelend was, te weinig historisch georiënteerd en onvoldoende oecumenisch van toon. Het feit dat De Smedt erop wees dat de Theologische Commissie had geweigerd samen te werken met het Secretariaat, wekte beroering en zorgde voor grote verdeeldheid in het debat. Aan het eind werd in een verwarring oproepende stemming aan de concilievaders gevraagd of het debat op basis van het voorliggende schema kon doorgaan. Een groot aantal concilievaders vond van niet, hoewel het vereiste aantal van twee-derde tegenstemmen niet werd gehaald. Paus Johannes XXIII greep vervolgens in door een Gemengde Commissie in te stellen onder leiding van de kardinalen Ottaviani en Bea.

Anders dan tijdens de voorbereidingsperiode kwam in de Gemengde Commissie de stem van het Secretariaat voor de eenheid wel naar voren. Men hield ernstig rekening met de commentaren van de concilievaders en met de voorheen genegeerde tekst van het Secretariaat voor de eenheid. Deze bevatte een ander geluid. Hij benaderde de openbaring als een voortdurende dialoog tussen God en mensen en zag traditie niet primair als een bron van openbaring, maar als een levend proces dat tot diepere kennis van de geopenbaarde waarheid leidt. Een eerste versie van het nieuwe ontwerp werd in het voorjaar van 1963 aan de concilievaders voorgelegd met het oog op schriftelijk commentaar. De titel was veranderd in *De divina revelatione*. Niet langer vormden de twee bronnen van openbaring het vertrekpunt van het document, maar het openbaringsbegrip zelf.

Na verwerking van de ingezonden opmerkingen werd in het najaar van 1964 een geheel nieuw ontwerp aan de concilievaders voorgelegd. Het werd in de algemene vergadering voorgesteld aan de hand van rapporten van de Kroatische aartsbisschop Frane Franić (1912–2007) en van kardinaal Ermenegildo Florit (1901–1985), aartsbisschop van Firenze. Zij vertolkten respectievelijk de inbreng van de behoudende minderheid die traditie zag als een gestold gegeven en de vernieuwingsgezinde meerderheid die traditie benaderde als dienst aan het Woord van God naast de Schrift. De debatten van 1964 leidden tot een nieuwe redactie die begin oktober 1965 in de algemene vergadering behandeld werd. Bij de stemming aan het eind van de bespreking bleken nog 1498 modi verwerkt te moeten worden. Dat gebeurde in drie weken tijd. Op 18 november 1965 werd de finale tekst goedgekeurd met 2344 stemmen vóór en 6 stemmen tegen.

De constitutie *Dei verbum* bestaat uit een korte inleiding en zes hoofdstukken. Het begin van de eerste zin zet meteen de toon: 'Het Woord van God met religieuze eerbied beluisterend en trouw verkondigend ...'. Luisteren door de Kerk gaat vooraf aan haar verkondiging van Gods Woord. Daarmee accentueert het concilie dat wat fundamenteel was in vroegere kerkvergaderingen als het Concilie van Trente en het Eerste Vaticaans Concilie. Het eerste hoofdstuk (DV 2–6) behandelt het openbaringsbegrip zelf. Openbaring is een van God uitgaande uitnodiging aan de mensen tot gemeenschap met Hem (DV 2). In dit denken staan niet langer de geloofswaarheden voorop, maar gaat het om een concreet gesitueerde relatie. Dat wordt tastbaar wanneer de tekst aangeeft dat God spreekt tot de mensen 'als tot vrienden'. Die openbaring is voorbereid in het oude verbond en krijgt haar volle betekenis in het spreken en handelen en de dood en verrij-

zenis van Jezus Christus (DV 3–4). De mens is uitgenodigd om er in geloof vrijwillig mee in te stemmen (DV 5).

Hoofdstuk II (DV 7–10) gaat over het doorgeven van de openbaring. Het gaat in op de sleutelrol van de apostelen en hun prediking (DV 7), de overlevering en het groeiend inzicht in de overgeleverde zaken en woorden (DV 8), de verbondenheid van Schrift en traditie als aan de Kerk toevertrouwde geloofsschat en de taak van het kerkelijk leergezag bij de interpretatie ervan (DV 9–10). Hoofdstuk III (DV 11–13) bespreekt vervolgens het geïnspireerd karakter (DV 11) en de interpretatie (DV 12) van de Schrift. Hier trad het groeiende historische bewustzijn naar voren. Bij de lezing van de teksten moet men zowel rekening houden met de verschillende literaire genres die de menselijke auteurs in hun tijd hanteerden, als met de eenheid van de Schrift en haar band met de levende traditie van de hele Kerk.

Hoofdstuk IV en V behandelen de betekenis van het Oude en het Nieuwe Testament. Het vierde hoofdstuk (DV 14–16) gaat in op de openbaring van de heilsgeschiedenis in het Oude Testament (DV 14), zijn betekenis als aankondiging van de komst van Christus en bron van wijsheid (DV 15) en de eenheid van beide testamenten (DV 16). Het vijfde hoofdstuk (DV 17–20) wijst eerst op het uitmuntend karakter (DV 17) en de apostolische oorsprong (DV 18) van het Nieuwe Testament en vervolgens op de aard en het historisch karakter van de vier evangeliën (DV 19) en de betekenis van de andere nieuwtestamentische geschriften (DV 20).

Het slothoofdstuk (DV 21–26) brengt de betekenis van de Heilige Schrift in het leven van de Kerk ter sprake. Het gaat in op de verering van de Kerk voor de Schrift (DV 21), haar respect voor oude vertalingen en zorg om goede nieuwe vertalingen (DV 22), de opdracht om de Schrift te onderzoeken en ontsluiten (DV 23) en haar betekenis als ziel van de theologie (DV 24). Belangrijk in dit hoofdstuk is de gedachte dat de exegese en de theologie elk een eigen taak te vervullen hebben, niet slechts in het becommentariëren van kerkelijke uitspraken, maar ook eraan voorafgaand, als voorbereiding van het kerkelijk spreken. Ten slotte beveelt *Dei verbum* een volgehouden gelovige lezing van de Schrift aan (DV 25), opdat Gods Woord steeds een nieuwe impuls voor het geestelijk leven mag zijn (DV 26).

INLEIDING: **HENK WITTE EN KARIM SCHELKENS**

VERTALING: **KARIM SCHELKENS**

Constitutio dogmatica de divina revelatione

DEI VERBUM

1. Dei Verbum religiose audiens et fidenter proclamans, sacrosancta synodus verbis sancti Ioannis obsequitur dicentis: “Adnuntiamus vobis vitam aeternam, quae erat apud Patrem et apparuit nobis: quod vidimus et audivimus adnuntiamus vobis, ut et vos societatem habeatis nobiscum, et societas nostra sit cum Patre et cum Filio eius Iesu Christo” (1 Io 1,2–3). Propterea, Conciliorum Tridentini et Vaticani I inhaerens vestigiis, genuinam de divina revelatione ac de eius transmissione doctrinam proponere intendit, ut salutis praeconio mundus universus audiendo credat, credendo speret, sperando amet.¹

CAPUT I: De ipsa revelatione

2. Placuit Deo in sua bonitate et sapientia seipsum revelare et notum facere sacramentum voluntatis suae (cf. Eph 1,9), quo homines per Christum, Verbum carnem factum, in Spiritu Sancto accessum habent ad Patrem et divinae naturae consortes efficiuntur (cf. Eph 2,18; 2 Petr 1,4). Hac itaque revelatione Deus invisibilis (cf. Col 1,15; 1 Tim 1,17) ex abundantia caritatis suae homines tamquam amicos alloquitur (cf. Ex 33,11; Io 15,14–15) et cum eis conversatur (cf. Bar 3,38), ut eos ad societatem Secum invitet in eamque suscipiat. Haec revelationis oeconomia fit gestis verbisque intrinsece inter se connexis, ita ut opera, in historia salutis a Deo patrata, doctrinam et res verbis significatas manifestent ac corroborent, verba autem opera proclamant et mysterium in eis contentum elucidant. Intima autem per hanc revelationem tam de Deo quam de hominis salute veritas nobis in Christo illucescit, qui mediator simul et plenitudo totius revelationis existit.²
3. Deus, per Verbum omnia creans (cf. Io 1,3) et conservans, in rebus creatis perenne sui testimonium hominibus praebet (cf. Rom 1,19–20) et, viam salutis supernae aperire intendens, insuper protoparentibus inde ab initio semetipsum manifestavit. Post eorum autem lapsum eos, redemptione promissa, in spem salutis erexit (cf. Gen 3,15) et sine intermissione generis humani curam egit, ut

1 Cf. Augustinus, *De catechizandis rudibus*. 4, 8: PL 40, 316.

2 Cf. Mt 11,27; Io 1,14 et 17; 14,6; 17,1–3; 2 Cor 3,16 et 4, 6; Eph 1,3–14.

Dogmatische constitutie over de goddelijke openbaring

DEI VERBUM

VOORWOORD

1. Het Woord Gods met religieuze eerbied beluisterend en trouw verkondigend, geeft het heilig concilie gevolg aan de woorden van de heilige Johannes: “Wij verkondigen u het eeuwig leven, dat bij de Vader was en aan ons verschenen is; en wat wij gezien en gehoord hebben, verkondigen wij u, opdat ook u gemeenschap moogt hebben met ons en onze gemeenschap mag zijn met de Vader en met zijn Zoon, Jezus Christus” (1 Joh 1,2–3). Daarom streeft het concilie ernaar, in de voetsporen van het concilie van Trente en het Eerste Vaticaans Concilie, de authentieke leer over de goddelijke openbaring en over het doorgeven ervan aan te bieden, opdat de hele wereld door naar deze heilsboodschap te luisteren gelooft, door te geloven hoopt, en door te hopen liefheeft.¹

HOOFDSTUK I: De openbaring zelf

2. In zijn goedheid en wijsheid heeft het God behaagd zichzelf te openbaren en het geheim van zijn wil bekend te maken (vgl. Ef 1,9). Hierdoor hebben de mensen door Christus, het vleesgeworden Woord, in de Heilige Geest toegang tot de Vader en worden zij deelgenoot van de goddelijke natuur (vgl. Ef 2,18; 2 Pe 1,4). Vanuit zijn overvloed aan liefde spreekt de onzichtbare God door deze openbaring (vgl. Kol 1,15; 1 Tim 1,17) tot de mensen als tot zijn vrienden (vgl. Ex 33,11; Joh 15,14–15) en gaat hij met hen om (Bar 3,38) om hen uit te nodigen tot en op te nemen in de gemeenschap met hem. Het plan van deze openbaring voltrekt zich in innerlijk met elkaar verbonden daden en woorden. Op die manier brengen de werken die God in de heilsgeschiedenis verricht heeft zowel de leer als de werkelijkheid die de woorden betekenen tot uitdrukking en bevestigen zij deze, en op die manier verkondigen de woorden de werken en verhelderen zij het mysterie dat in de werken verborgen ligt. Door deze openbaring licht de meest intieme waarheid over zowel God als het menselijk heil voor ons op in Christus, die tegelijk de middelaar en de volheid van de gehele openbaring is.²
3. God, die door zijn Woord alles schept en bewaart (vgl. Joh 1,3), getuigt in het geschapene voortdurend van zichzelf aan de mensen (vgl. Rom 1,19–20). Met de bedoeling de weg naar het hoogste heil te openen, gaf hij zich bovendien vanaf het begin aan de

---

1 Vgl. Augustinus, *De catechizandis rudibus* IV, 8; PL 40, 316.
2 Vgl. Mt 11,27; Joh 1,14 en 17; 14,6; 17,1–3; 2 Kor 3,16 en 4,6; Ef 1,3–14.

omnibus qui secundum patientiam boni operis salutem quaerunt, vitam aeternam daret (cf. Rom 2,6–7). Suo autem tempore Abraham vocavit, ut faceret eum in gentem magnam (cf. Gen 12,2–3), quam post patriarchas per Moysen et prophetas erudit ad se solum Deum vivum et verum, providum Patrem et iudicem iustum agnoscendum, et ad promissum salvatorem expectandum, atque ita per saecula viam evangelio praeparavit.

4. Postquam vero multifariam multisque modis Deus locutus est in prophetis, “novissime diebus istis locutus est nobis in Filio” (Hebr 1,1–2). Misit enim Filium suum, aeternum scilicet Verbum, qui omnes homines illuminat, ut inter homines habitaret iisque intima Dei enarraret (cf. Io 1,1–18). Iesus Christus ergo, Verbum caro factum, “homo ad homines” missus,³ “verba Dei loquitur” (Io 3,34), et opus salutis consummat quod dedit ei Pater faciendum (cf. Io 5,36; 17,4). Quapropter Ipse, quem qui videt, videt et Patrem (cf. Io 14,9), tota Suiipsius praesentia ac manifestatione, verbis et operibus, signis et miraculis, praesertim autem morte sua et gloriosa ex mortuis resurrectione, misso tandem Spiritu veritatis, revelationem complendo perficit ac testimonio divino confirmat, Deum nempe nobiscum esse ad nos ex peccati mortisque tenebris liberandos et in aeternam vitam resuscitandos.

Oeconomia ergo christiana, utpote foedus novum et definitivum, nunquam praeteribit, et nulla iam nova revelatio publica expectanda est ante gloriosam manifestationem Domini nostri Iesu Christi (cf. 1 Tim 6,14 et Tit 2,13).

5. Deo revelanti praestanda est oboeditio fidei (cf. Rom 16,26; coll. Rom 1,5; 2 Cor 10,5–6), qua homo se totum libere Deo committit “plenum revelanti Deo intellectus et voluntatis obsequium” praestando⁴ et voluntarie revelationi ab Eo datae assentiendo. Quae fides ut praebetur, opus est praeveniente et adiuvante gratia Dei et internis Spiritus Sancti auxiliis, qui cor moveat et in Deum convertat, mentis oculos aperiat, et det “omnibus suavitatem in consentiendo et credendo veritati”,⁵ Quo vero profundior usque evadat revelationis intelligentia, idem Spiritus Sanctus fidem iugiter per dona sua perficit.

3 *Epistula ad Diognetum*, 7, 4: FUNK, *Patres Apostolici*, I, 403.

4 Concilium Vaticanum I, Constitutio dogmatica de fide catholica *Dei Filius*, caput 3: Denzinger 1789 (3008).

5 Concilium Arausicum II, canon 7: Denzinger 180 (377); Concilium Vaticanum I, Constitutio dogmatica de fide catholica *Dei Filius*, caput 3: Denzinger 1791 (3010).

eerste mensen te kennen. Na hun val heeft hij hen echter, door de verlossing te beloven, weer opgericht in de hoop op het heil (vgl. Gn 3,15) en heeft hij onophoudelijk zorg gedragen voor de mensheid, om het eeuwig leven te schenken aan allen die het heil zoeken door geduldig het goede te doen (vgl. Rom 2,6–7). Op de gepaste tijd heeft hij Abraham geroepen om hem tot stamvader te maken van een groot volk (vgl. Gn 12,2), aan wie hij na de aartsvaders door Mozes en de profeten heeft geleerd om hem als ene levende en ware God te erkennen, als een vooruitziende Vader en een rechtvaardige rechter, in de verwachting van de beloofde Redder. Zo heeft hij door de eeuwen heen de weg tot het evangelie voorbereid.

4. Nadat God vele malen en op vele manieren gesproken had door de profeten, heeft hij “in deze laatste dagen tot ons gesproken door de Zoon” (Heb 1,1–2). Hij heeft immers zijn Zoon, het eeuwige Woord dat alle mensen verlicht, uitgezonden om te wonen onder de mensen en hen zo God intiem te leren kennen (vgl. Joh 1,1–18). Jezus Christus, het vleesgeworden Woord dat gezonden werd als “mens onder de mensen”,³ “spreekt dus Gods woorden” (Joh 3,34) en volbrengt het heilswerk dat de Vader hem opdroeg (vgl. Joh 5,36; 17,4). Daarom is het hijzelf – wie hem ziet, ziet ook de Vader (vgl. Joh 14,9) – die door geheel zijn aanwezigheid en wat daarin openbaar wordt, door woorden en werken, door tekenen en wonderen, maar vooral door zijn dood en zijn glorievolle opstanding uit de doden en tenslotte door het zenden van de Geest van de waarheid de openbaring voltooit en met zijn goddelijk getuigenis bekrachtigt, de openbaring namelijk dat God met ons is om ons te verlossen uit de duisternis van zonde en dood, en om ons op te wekken tot eeuwig leven.

De christelijke heilseconomie zal daarom, als het nieuwe en definitieve verbond, nooit voorbijgaan en er valt geen nieuwe publieke openbaring te verwachten voor de glorievolle verschijning van Jezus Christus onze Heer (vgl. 1 Tim 6,14; Tit 2,13).

5. Als antwoord op God die zich openbaart is de mens gehouden tot ‘de gehoorzaamheid van het geloof’ (Rom 16,26; vgl. Rom 1,5; 2 Kor 10,5–6), waardoor hij zich ten volle en in vrijheid aan God toevertrouwt met een “gehele volgzaamheid van het verstand en de wil tegenover de openbarende God”⁴ en vrijwillig instemt met de door hem geschonken openbaring. Voor deze geloofsinstemming is Gods genade nodig als voorbereiding en ondersteuning van onze geloofsdaad, alsook de innerlijke bijstand van de Heilige Geest, die het hart moet bewegen en bekeren naar God toe, die de ogen van de geest opent en “eenieder de goede smaak schenkt van het aanvaarden en geloven van de waarheid”.⁵ Om een dieper begrip van de openbaring tot stand te brengen, vervolmaakt diezelfde Heilige Geest voortdurend het geloof met zijn gaven.

3 *Epistula ad Diognetum* 7, 4: ed. Funk, *Patres Apostolici* I, 403.

4 Eerste Vaticaans Concilie, Dogmatische constitutie over het katholieke geloof *Dei Filius* hoofdstuk 3: Denzinger 1789 (3008).

5 Tweede Concilie van Orange, canon 7: Denzinger 180 (377); Eerste Vaticaans Concilie, Dogmatische constitutie over het katholieke geloof *Dei Filius* hoofdstuk 3: Denzinger 1791 (3010).

6. Divina revelatione Deus seipsum atque aeterna voluntatis suae decreta circa hominum salutem manifestare ac communicare voluit, “ad participanda scilicet bona divina, quae humanae mentis intelligentiam omnino superant”.⁶

Confitetur sacra synodus, “Deum, rerum omnium principium et finem, naturali humanae rationis lumine e rebus creatis certo cognosci posse” (cf. Rom 1,20); eius vero revelationitribuendum esse docet, “ut ea, quae in rebus divinis humanae rationi per se impervia non sunt, in praesenti quoque generis humani conditione ab omnibus expedite, firma certitudine et nullo admixto errore cognosci possint”.⁷

CAPUT II: De divinae revelationis transmissione

7. Quae Deus ad salutem cunctarum gentium revelaverat, eadem benignissime disposuit ut in aevum integra permanerent omnibusque generationibus transmitterentur. Ideo Christus Dominus, in quo summi Dei tota revelatio consummatur (cf. 2 Cor 1,20 et 3,16 - 4,6), mandatum dedit apostolis ut evangelium, quod promissum ante per prophetas ipse adimplevit et proprio ore promulgavit, tamquam fontem omnis et salutaris veritatis et morum disciplinae omnibus praedicarent,⁸ eis dona divina communicantes. Quod quidem fideliter factum est, tum ab apostolis, qui in praedicatione orali, exemplis et institutionibus ea tradiderunt quae sive ex ore, conversatione et operibus Christi acceperant, sive a Spiritu Sancto suggerente didicerant, tum ab illis apostolis virisque apostolicis, qui, sub inspiratione eiusdem Spiritus Sancti, nuntium salutis scriptis mandaverunt.⁹

Ut autem evangelium integrum et vivum iugiter in Ecclesia servaretur, apostoli successores reliquerunt episcopos, ipsis “suum ipsorum locum magisterii tradentes”.¹⁰ Haec igitur Sacra Traditio et Sacra utriusque testamenti Scriptura veluti speculum sunt in quo Ecclesia in terris peregrinans contemplatur Deum, a quo omnia accipit, usquedum ad Eum videndum facie ad faciem sicuti est perducatur (cf. 1 Io 3,2).

8. Itaque praedicatio apostolica, quae in inspiratis libris speciali modo exprimitur, continua successione usque ad consummationem temporum conservari debebat.

Unde apostoli, tradentes quod et ipsi acceperunt, fideles monent ut teneant traditiones quas sive per sermonem sive per epistolam didicerint (cf. 2 Thess 2,15), utque pro semel sibi tradita fide decertent (cf. Iud 1,3).¹¹ Quod

---

6 Concilium Vaticanum I, Constitutio dogmatica de fide catholica *Dei Filius*, caput 2: Denzinger 1786 (3005).

7 Concilium Vaticanum I, Constitutio dogmatica de fide catholica *Dei Filius*, caput 2: Denzinger 1785 et 1786 (3004 et 3005).

8 Cf. Mt 28,19–20 et Mc. 16,15. Concilium Tridentinum, Decretum *De canonicis Scripturis*: Denzinger 783 (1501).

9 Cf. Concilium Tridentinum, Decretum *De canonicis Scripturis*: Denzinger 783 (1501); Concilium Vaticanum I, Constitutio dogmatica de fide catholica, *Dei Filius*, caput 2: Denzinger 1787 (3006).

10 Irenaeus, *Adversus Haereses*, III, 3, 1: PG 7, 848 (= III,1: HARVEY, 2, 9.)

11 Cf. Concilium Nicaenum II: Denzinger 303 (602); Concilium Constantinopolitanum IV, Sessio X, canon I: Denzinger 336 (650–652).

6. Door zijn openbaring heeft God zichzelf en zijn eeuwige wilsbesluiten over het menselijk heil willen tonen en meedelen, zodat de mensen zouden kunnen “deel hebben aan Gods schatten die het begrip van de menselijke geest geheel te boven gaan”.⁶

Het heilig concilie belijdt dat “God, de aanvang en het doel van alle dingen, door het natuurlijke licht van de menselijke rede met zekerheid kan worden gekend vanuit het geschapene” (vgl. Rom 1,20); tegelijk leert het concilie inderdaad dat dankzij Gods openbaring “die zaken die op zich niet buiten het bereik liggen van de menselijke rede – ook in de hedendaagse staat van de mensheid – gemakkelijk, met vaste zekerheid en vrij van dwaling kunnen worden gekend”.⁷

HOOFDSTUK II: Het doorgeven van de goddelijke openbaring

7. Hetgeen God voor het heil van alle volkeren openbaarde moet, zoals hij in zijn welwillendheid heeft beschikt, voor altijd ongerept behouden en aan alle generaties doorgegeven worden. Daarom gaf Christus de Heer, in wie de hele openbaring van de alerhoogste God haar voltooiing vindt (vgl. 2 Kor 1,30; 2 Kor 3,16–4,6), aan de apostelen de opdracht om het evangelie – voorheen beloofd door de profeten en door hemzelf vervuld en met eigen mond afgekondigd – aan allen te verkondigen⁸ als bron van alle heilswaarheid en van morele orde en allen aldus deelgenoot te maken van de goddelijke gaven. Dit werd trouw gedaan door de apostelen, die door hun mondelinge prediking, door hun voorbeelden en door wat zij instelden alles overleverden wat zij ontvingen uit de woorden van Christus, uit de omgang met hem, of wat zij leerden onder ingeving van de Heilige Geest. Een aantal onder de apostelen en de apostolische mannen hebben, onder inspiratie van dezelfde Heilige Geest, de heilsboodschap aan het schrift toevertrouwd.⁹

Om het evangelie echter steeds integraal en levend in de Kerk te bewaren hebben de apostelen bisschoppen als hun opvolgers nagelaten, en “aan hen hun eigen leraarsplaats overgeleverd”.¹⁰ Deze heilige Traditie en deze Heilige Schrift, in de beide testamenten, vormen als het ware een spiegel waarin de Kerk op haar pelgrimstocht op aarde God beschouwt, van wie zij alles ontvangt totdat zij wordt thuisgeleid en hem van aangezicht tot aangezicht zal zien zoals hij is.

8. Op die manier moest de apostolische prediking, die in de geïnspireerde geschriften op een bijzondere manier wordt uitgedrukt, door ononderbroken opvolging bewaard blijven tot de voltooiing der tijden. Vandaar dat de apostelen, bij het doorgeven van wat zij ontvingen, de gelovigen op het hart drukken om aan de overleveringen die hen hetzij mondeling, hetzij per brief werden toevertrouwd vast te houden (vgl. 2 Tess 2,15) en om te strijden voor het geloof dat hen eens en voor altijd werd overgeleverd

6 Eerste Vaticaans Concilie, Dogmatische constitutie over het katholieke geloof *Dei Filius* hoofdstuk 2: Denzinger 1786 (3005).

7 Eerste Vaticaans Concilie, Dogmatische constitutie over het katholieke geloof *Dei Filius* hoofdstuk 2: Denzinger 1785 en 1786 (3004 en 3005).

8 Vgl. Mt 28,19–20 en Mc 16,15; Concilie van Trente, Decreet *De canonicis Scripturis*: Denzinger 783 (1501).

9 Vgl. Concilie van Trente, Decreet *De canonicis Scripturis*: Denzinger 783 (1501); Eerste Vaticaans Concilie, Dogmatische constitutie over het katholieke geloof *Dei Filius* hoofdstuk 2: Denzinger 1787 (3006).

10 Irenaeus, *Adversus Haereses* III, 3, 1: PG 7, 848 (= III,1: Harvey 2, 9).

vero ab apostolis traditum est, ea omnia complectitur quae ad populi Dei vitam sancte ducendam fidemque augendam conferunt, sicque Ecclesia, in sua doctrina, vita et cultu, perpetuat cunctisque generationibus transmittit omne quod ipsa est, omne quod credit.

Haec quae est ab apostolis Traditio sub assistentia Spiritus Sancti in Ecclesia proficit:¹² crescit enim tam rerum quam verborum traditorum perceptio, tum ex contemplatione et studio credentium, qui ea conferunt in corde suo (cf. Lc 2,19 et 51), tum ex intima spiritualium rerum quam experiuntur intelligentia, tum ex praeconio eorum qui cum episcopatus successione charisma veritatis certum acceperunt. Ecclesia scilicet, volventibus saeculis, ad plenitudinem divinae veritatis iugiter tendit, donec in ipsa consummentur verba Dei.

Sanctorum patrum dicta huius Traditionis vivificam testificantur praesentiam, cuius divitiae in praxim vitamque credentis et orantis Ecclesiae transfunduntur. Per eandem Traditionem integer Sacrorum Librorum canon Ecclesiae innotescit, ipsaeque Sacrae Litterae in ea penitus intelliguntur et indesinenter actuosae redduntur; sicque Deus, qui olim locutus est, sine intermissione cum dilecti Filii sui sponsa colloquitur, et Spiritus Sanctus, per quem viva vox evangelii in Ecclesia, et per ipsam in mundo resonat, credentes in omnem veritatem inducit, verbumque Christi in eis abundanter inhabitare facit (cf. Col 3,16).

9. Sacra Traditio ergo et Sacra Scriptura arcte inter se connectuntur atque communicant. Nam ambae, ex eadem divina scaturigine promanantes, in unum quodammodo coalescunt et in eundem finem tendunt. Etenim Sacra Scriptura est locutio Dei quatenus divino afflante Spiritu scripto consignatur; Sacra autem Traditio verbum Dei, a Christo Domino et a Spiritu Sancto apostolis creditum, successoribus eorum integre transmittit, ut illud, praelucente Spiritu veritatis, praeconio suo fideliter servent, exponant atque diffundant; quo fit ut Ecclesia certitudinem suam de omnibus revelatis non per solam Sacram Scripturam hauriat. Quapropter utraque pari pietatis affectu ac reverentia suscipienda et veneranda est.¹³
10. Sacra Traditio et Sacra Scriptura unum verbi Dei sacrum depositum constituunt Ecclesiae commissum cui inhaerens tota plebs sancta pastoribus suis adunata in doctrina apostolorum et communione, fractione panis et orationibus iugiter perseverat (cf. Act 2,42 gr.), ita ut in tradita fide tenenda, exercenda profitendaque singularis fiat antistitum et fidelium conspiratio.¹⁴

---

12 Cf. Concilium Vaticanum I, Constitutio dogmatica de fide catholica *Dei Filius*, caput 4: Denzinger 1800 (3020).

13 Cf. Concilium Tridentinum, Decretum *De canonicis Scripturis*: Denzinger 783 (1501).

14 Cf. Pius XII, Constitutio Apostolica *Munificentissimus Deus*, 1 Novembris 1950: AAS 42 (1950) 756, collatis verbis Cypriani, *Epistula* 66, 8: CSEL 3, 2, 733: "Ecclesia plebs sacerdoti adunata et pastori suo grex adhaerens".

(vgl. Jud 3).¹¹ Wat is overgeleverd door de apostelen behelst dus alle zaken die het volk Gods helpen een heilig leven te leiden en te groeien in geloof. Zo continueert de Kerk in haar leer, leven en eredienst alles wat zij zelf is en gelooft en geeft zij dat door aan alle generaties.

Deze overlevering, die teruggaat op de apostelen, ontwikkelt zich in de Kerk onder bijstand van de Heilige Geest.¹² Het inzicht in de overgeleverde zaken en woorden groeit immers door de beschouwing en de studie van de gelovigen die alles in hun hart bewaren (vgl. Lc 2,19.51), door hun ervaring van het innerlijk begrip van geestelijke zaken en door de verkondiging van hen die met de bisschopsopvolging het charisma van de waarheid hebben ontvangen. Doorheen de eeuwen streeft de Kerk voortdurend naar de volheid van de goddelijke waarheid, totdat in haar Gods woorden tot voltooiing komen.

De uitspraken van de kerkvaders getuigen van de levenschenkende aanwezigheid van de overlevering, waarvan de rijkdom de praktijk en het leven van de gelovende en biddende Kerk doordringt. Het is door diezelfde Traditie dat de Kerk de complete canon van de heilige schriften leert kennen, in de Kerk worden deze heilige boeken ook dieper gevat en worden zij zonder oponthoud werkzaam tegenwoordig. Zo is God, die voorheen gesproken heeft, ononderbroken in gesprek met de bruid van zijn Zoon, en zo leidt de Heilige Geest, door wie de levende stem van het evangelie in de Kerk en zo in de wereld klinkt, de gelovigen tot de volle waarheid en stelt hij Christus' woord in hen overvloedig aanwezig (Kol 3,16).

9. De heilige Traditie en de Heilige Schrift zijn dus sterk verbonden en hebben deel aan elkaar. Beide immers ontspringen uit dezelfde goddelijke bron, vloeien in zekere zin over in elkaar en streven naar hetzelfde doel. In zoverre zij onder bijstand van de Heilige Geest op schrift werd gesteld is de Heilige Schrift het spreken van God. De heilige Traditie geeft het Woord Gods, zoals het door Christus de Heer en de Heilige Geest aan de apostelen werd toevertrouwd, ongerept door aan hun opvolgers, opdat deze op hun beurt, verlicht door de Geest van waarheid, het woord in hun verkondiging trouw zouden bewaren, uitleggen en verspreiden. Zo komt het dat de Kerk haar zekerheid omtrent al wat geopenbaard werd niet alleen uit de Heilige Schrift put. Derhalve moeten Traditie en Schrift met gelijke vroomheid en eerbied worden aanvaard en vereerd.¹³
10. De heilige Traditie en de Heilige Schrift vormen samen een enkele goddelijke geloofsschat van het Woord Gods, toevertrouwd aan de Kerk. Deze geloofsschat toegedaan volhardt het gehele heilige volk onophoudelijk, verenigd met zijn herders, in de leer van de apostelen en in de gemeenschap, in het breken van het brood en in het gebed (vgl. Hnd 2,42). In het houden, het praktiseren en het getuigenis afleggen van het overgeleverde geloof ontstaat aldus de unieke eensgezindheid van bisschoppen en gelovigen.¹⁴

11 Vgl. Tweede Concilie van Nicea: Denzinger 303 (602); Concilie van Constantinopel IV, Sessie 10, canon 1: Denzinger 336 (650–652).

12 Vgl. Eerste Vaticaans Concilie, Dogmatische constitutie over het katholieke geloof *Dei Filius* hoofdstuk 4: Denzinger 1800 (3020).

13 Vgl. Concilie van Trente, Decreet *De canonicis Scripturis*: Denzinger 783 (1501).

14 Vgl. Pius XII, Apostolische constitutie *Munificentissimus Deus*, 1 november 1950: AAS 42 (1950) 756 alsmede Cyprianus, *Epistula* 66, 8: CSEL 3, 2, 733: "De kerk is het volk dat verenigd is met zijn priester en de kudde die niet wijkt van haar herder".

Munus autem authentice interpretandi verbum Dei scriptum vel traditum¹⁵ soli vivo Ecclesiae magisterio concreditum est,¹⁶ cuius auctoritas in nomine Iesu Christi exercetur. Quod quidem magisterium non supra verbum Dei est, sed eidem ministrat, docens nonnisi quod traditum est, quatenus illud, ex divino mandato et Spiritu Sancto assistente, pie audit, sancte custodit et fideliter exponit, ac ea omnia ex hoc uno fidei deposito haurit quae tamquam divinitus revelata credenda proponit.

Patet igitur Sacram Traditionem, Sacram Scripturam et Ecclesiae magisterium, iuxta sapientissimum Dei consilium, ita inter se connecti et consociari, ut unum sine aliis non consistat, omniaque simul, singula suo modo sub actione unius Spiritus Sancti, ad animarum salutem efficaciter conferant.

CAPUT III: De Sacrae Scripturae divina inspiratione et de eius interpretatione

11. Divinitus revelata, quae in Sacra Scriptura litteris continentur et prostant, Spiritu Sancto afflante consignata sunt. Libros enim integros tam Veteris quam Novi Testamenti, cum omnibus eorum partibus, sancta mater Ecclesia ex apostolica fide pro sacris et canonicis habet, propterea quod, Spiritu Sancto inspirante conscripti (cf. Io 20,31; 2 Tim 3,16; 2 Pt 1,19–21; 3,15–16), Deum habent auctorem, atque ut tales ipsi Ecclesiae traditi sunt.¹⁷ In sacris vero libris conficiendis Deus homines elegit, quos facultatibus ac viribus suis utentes adhibuit,¹⁸ ut Ipso in illis et per illos agente,¹⁹ ea omnia eaque sola, quae Ipse vellet, ut veri auctores scripto traderent.²⁰

Cum ergo omne id, quod auctores inspirati seu hagiographi asserunt, retineri debeat assertum a Spiritu Sancto, inde Scripturae libri veritatem, quam Deus nostrae salutis causa Litteris Sacris consignari voluit, firmiter, fideliter et sine errore docere profitendi sunt.²¹ Itaque “omnis scriptura divinitus inspirata et utilis ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia: ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus” (2 Tim 3,16–17, gr.).

15 Cf. Concilium Vaticanum I, Constitutio dogmatica de fide catholica *Dei Filius*, caput 3: Denzinger 1792 (3011).

16 Cf. Pius XII, Litterae Encyclicae *Humani Generis*, 12 Augusti 1950: AAS 42 (1950) 568–569; Denzinger 2314 (3886).

17 Cf. Concilium Vaticanum, Constitutio dogmatica de fide catholica *Dei Filius*, cap. 2: Denzinger 1787 (3006). Pontificia Commissio Biblica, Decretum 18 Iunii 1915: Denzinger 2180 (3629); EB 420. Suprema Sacra Congregatio Sancti Officii, Epistula 22 Decembris 1923: EB 499.

18 Cf. Pius XII, Litterae Encyclicae *Divino afflante Spiritu*, 30 Septembris 1943: AAS 35 (1943) 314; EB 556.

19 *In et per hominem*: cf. Heb 1,1 et 4,7 (in): 2 Sam 23,2; Mt 1,22 et passim (per); Concilium Vaticanum I, Schema *De doctrina catholica*, nota 9: Collectio Lacensis VII, 522.

20 Leo XIII, Litterae Encyclicae *Providentissimus Deus*, 18 Novembris 1893: Denzinger 1952 (3293); EB 125.

21 Cf. Augustinus, *De Genesi ad litteram*, 2, 9, 20: PL 34, 270–271; CSEL 28, 1, 46–47 et *Epistula* 82, 3: PL 33, 277; CSEL 34, 2, 354. Thomas Aquinas, *De Veritate*, quaestio 12, articulus 2, C.; Concilium Tridentinum, Decretum *De canonicis Scripturis*: Denzinger 783 (1501); Leo XIII, Litterae Encyclicae *Providentissimus Deus*: EB 121, 124, 126–127. Pius XII, Litterae Encyclicae *Divino afflante Spiritu*: EB 539.

De taak om Gods Woord, zij het in geschreven of overgeleverde vorm, authentiek te interpreteren¹⁵ is alleen toevertrouwd aan het levende kerkelijk leergezag,¹⁶ dat zijn gezag uitoefent in de naam van Christus. Deze leraarstaak is niet verheven boven het Woord van God, maar staat in dienst ervan. Het leergezag verkondigt slechts hetgeen werd overgeleverd doordat het vanwege goddelijke opdracht en onder bijstand van de Heilige Geest Gods Woord vroom aanhoort, heilig bewaart en trouw uiteenzet. Het put uit deze ene geloofsschat alles wat het te geloven voorhoudt als geopenbaard van Godswege.

De heilige Traditie, de Heilige Schrift en het kerkelijke leergezag zijn volgens Gods wijze raadsbesluit onderling zo verbonden en verenigd dat het ene zonder de andere niet overeind blijft, maar dat zij gezamenlijk en elk op zijn eigen manier, onder de werking van de ene Heilige Geest, effectief bijdragen tot het heil van de zielen.

HOOFDSTUK III: De goddelijke inspiratie en de interpretatie van de Heilige Schrift

11. Hetgeen God heeft geopenbaard en in de teksten van de Heilige Schrift vervat is en voorligt, werd neergeschreven onder ingeving van de Heilige Geest. Krachtens apostolisch geloof houdt onze heilige moeder de Kerk de gehele boeken van zowel het Oude als het Nieuwe Testament, met al hun delen, voor heilig en canoniek, omwille van het feit dat zij, geschreven onder de inspiratie van de Heilige Geest (vgl. Joh 20,31; 2 Tim 3,16; 2 Pe 1,19–21; 3,15–16), God als auteur hebben en als zodanig werden overgeleverd aan de Kerk.¹⁷ Doch, voor het opstellen van de heilige boeken koos God mensen uit, die als ware auteurs handelden,¹⁸ en was hij werkzaam in hen en door hen,¹⁹ en benutte hij hun eigen vermogens en krachten, opdat zij al wat hij wilde en slechts dat wat hij wilde op schrift stelden.²⁰

Daarom moet men er aan vasthouden dat al hetgeen de geïnspireerde schrijvers of hagiografen beweren, terzelfdertijd wordt beweerd door de Heilige Geest. Men moet ook erkennen dat de boeken van de Schrift onwankelbaar, trouw en zonder dwaling de waarheid belijden die God omwille van ons heil in de heilige schriften heeft willen leggen.²¹ Derhalve is de “gehele schrift goddelijk geïnspireerd en nuttig ter onderrichting, ter onderbouwing, ter vermaning, en ter opvoeding tot gerechtig-

15 Vgl. Eerste Vaticaans Concilie, Dogmatische constitutie over het katholieke geloof *Dei Filius* hoofdstuk 3: Denzinger 1792 (3011).

16 Vgl. Pius XII, Encycliek *Humani Generis*, 12 augustus 1950: AAS 42 (1950) 568–569: Denzinger 2314 (3886).

17 Vgl. Eerste Vaticaans Concilie, Dogmatische constitutie over het katholieke geloof *Dei Filius* hoofdstuk 2: Denzinger 1787 (3006); Pauselijke Bijbelcommissie, Decreet van 18 juni 1915: Denzinger 2180 (3629); EB 420; Congregatie van het Heilig Officie, Brief van 22 december 1923: EB 499.

18 Vgl. Pius XII, Encycliek *Divino afflante Spiritu*, 30 september 1943: AAS 35 (1943) 314; EB 556.

19 In en door de mens: vgl. Heb 1,1 en 4, 7 (in); 2 Sam 23,2; Mt 1,22 en elders (door); Eerste Vaticaans Concilie, Schema *De doctrina catholica*, nota 9: Collectio Lacensis VII, 522.

20 Leo XIII, Encycliek *Providentissimus Deus*, 18 november 1893: Denzinger 1952 (3293); EB 125.

21 Vgl. Augustinus, *De Genesi ad litteram* 2, 9, 20: PL 34, 270–271; CSEL 28, 1, 46–47 en *Epistula* 82, 3: PL 33, 277; CSEL 34, 2, 354; Thomas van Aquino, *De Veritate*, q. 12, a. 2, C; Concilie van Trente, Decreet *De canonicis Scripturis*: Denzinger 783 (1501); Leo XIII, Encycliek *Providentissimus Deus*: EB 121, 124, 126–127; Pius XII, Encycliek *Divino afflante Spiritu*: EB 539.

12. Cum autem Deus in Sacra Scriptura per homines more hominum locutus sit,²² interpret Sacrae Scripturae, ut perspiciat, quid Ipse nobiscum communicare voluerit, attente investigare debet, quid hagiographi reapse significare intenderit et eorum verbis manifestare Deo placuerit.

Ad hagiographorum intentionem eruendam inter alia etiam *genera litteraria* respicienda sunt.

Aliter enim atque aliter veritas in textibus vario modo historicis, vel prophetis, vel poeticis, vel in aliis dicendi generibus proponitur et exprimitur.

Oportet porro ut interpret sensum inquirat, quem in determinatis adiunctis hagiographus, pro sui temporis et suae culturae condicione, ope generum litterariorum illo tempore adhibitorum exprimere intenderit et expresserit.²³ Ad recte enim intelligendum id quod sacer auctor scripto asserere voluerit, rite attendendum est tum ad suetos illos nativos sentiendi, dicendi, narrandive modos, qui temporibus hagiographi vigeant, tum ad illos qui illo aevo in mutuo hominum commercio passim adhiberi solebant.²⁴

Sed, cum Sacra Scriptura eodem Spiritu quo scripta est etiam legenda et interpretanda sit,²⁵ ad recte sacrarum textuum sensum eruendum, non minus diligenter respiciendum est ad contentum et unitatem totius Scripturae, ratione habita vivae totius Ecclesiae Traditionis et analogiae fidei. Exegetarum autem est secundum has regulas adlaborare ad Sacrae Scripturae sensum penitus intelligendum et exponendum, ut quasi praeparato studio, iudicium Ecclesiae maturetur. Cuncta enim haec, de ratione interpretandi Scripturam, Ecclesiae iudicio ultime subsunt, quae verbi Dei servandi et interpretandi divino fungitur mandato et ministerio.²⁶

13. In Sacra Scriptura ergo manifestatur, salva semper Dei veritate et sanctitate, aeternae Sapientiae admirabilis *condescensio*, “ut discamus ineffabilem Dei benignitatem, et quanta sermonis attemperatione usus sit, nostrae naturae providentiam et curam habens”.²⁷ Dei enim verba, humanis linguis expressa, humano sermone assimilata facta sunt, sicut olim aeterni Patris Verbum, humanae infirmitatis assumpta carne, hominibus simile factum est.

22 Cf. Augustinus, *De Civitate Dei*, XVII, 6, 2: PL 41, 537; CSEL 40, 2, 228.

23 Cf. Augustinus, *De Doctrina Christiana*, III, 18, 26: PL 34, 75–76; CSEL 80, 95.

24 Cf. Pius XII, *Divino afflante Spiritu*: Denzinger 2294 (3829–3830); EB 557–562.

25 Cf. Benedictus XV, *Litterae Encyclicae Spiritus Paraclitus*, 15 Septembris 1920: EB 469.

Hieronymus, *In epistolam Pauli ad Galatas* 5, 19–21: PL 26, 417 A.

26 Cf. Concilium Vaticanum I, *Constitutio dogmatica de fide Catholica Dei Filii*, caput 2: Denzinger 1788 (3007).

27 Ioannes Chrysostomus, *In Genesim* 3, 8 (homilia 17, 1): PG 53, 134. “Attemperatio” graece *synkatábasis*.

heid, opdat de mens van God volkomen zou zijn, en toegerust voor ieder goed werk” (2 Tim 3,16–17).

12. Omdat God in de Heilige Schrift op menselijke wijze heeft gesproken tot mensen,²² moet wie de schrift interpreteert – om te voorzien wat God ons heeft willen meedelen – aandachtig datgene onderzoeken wat de hagiografen werkelijk hebben willen uitdrukken en God in hun woorden te kennen wilde geven. Om de intentie van de hagiografen te achterhalen dient, onder andere, ook aandacht te worden besteed aan de *literaire genres*. In teksten die in historische, profetische, poëtische of andere genres gesteld zijn wordt de waarheid immers telkens op andere wijze gepresenteerd en uitgedrukt. Het is daarom passend dat wie de schrift interpreteert de betekenis onderzoekt die de hagiograaf bedoelde en uitdrukte, naargelang de omstandigheden van zijn tijd en cultuur, en door middel van de literaire genres die toen gebruikelijk waren.²³ Voor een correct begrip van datgene wat de heilige auteur heeft willen beweren, moet men gepaste aandacht betonen voor zowel de gewoontes in het aanvoelen, het spreken en het verhalen eigen aan diens tijd, als voor de omgangswijzen van de mensen toen.²⁴

Omdat de Heilige Schrift moet worden gelezen en geïnterpreteerd in dezelfde geest waarin zij werd geschreven,²⁵ dient men de correcte betekenis van de gewijde teksten te achterhalen en daarom met niet minder ijver aandacht te tonen voor de inhoud en de eenheid van de gehele Schrift, rekening houdend met de levende traditie van de hele Kerk en met de geloofsanalogie. Overeenkomstig deze regels is het de taak van de exegeten zich in te zetten om de zin van de Heilige Schrift dieper te verstaan en uiteen te zetten, zodat het oordeel van de Kerk door hun voorbereidende studie zou kunnen rijpen. Alles wat de wijze van schriftinterpretatie aangaat is uiteindelijk onderworpen aan het oordeel van de Kerk, die de goddelijke opdracht en dienst vervult om Gods Woord te dienen en te interpreteren.²⁶

13. In de Heilige Schrift toont zich dus, zonder dat de waarheid en heiligheid van God ooit worden aangetast, de bewonderenswaardige *neerdaling* van de eeuwige Wijsheid, “opdat wij Gods onuitsprekbare welwillendheid zouden leren kennen, en hoe hij in zijn voorzienigheid en zijn zorg om onze natuur, zijn spreken heeft afgestemd”.²⁷ Gods woorden immers, uitgedrukt in de talen van mensen, zijn aan het menselijke spreken aangepast, zoals ooit het Woord van de eeuwige Vader gelijk is geworden aan de mensen, toen hij de zwakte aannam van het menselijk vlees.

22 Augustinus, *De Civitate Dei* XVII, 6, 2: PL 41, 537; CSEL 40, 2, 228.

23 Augustinus, *De Doctrina Christiana* III, 18, 26: PL 34, 75–76; CSEL 80, 95.

24 Vgl. Pius XII, Encycliek *Divino afflante Spiritu*, 30 september 1943: Denzinger 2294 (3829–3830); EB 557–562.

25 Vgl. Benedictus XV, Encycliek *Spiritus Paraclitus*, 15 september 1920: EB 469; Hieronymus, *In epistolam Pauli ad Galatas* 5, 19–21: PL 26, 417 A.

26 Vgl. Eerste Vaticaanse Concilie, Dogmatische constitutie over het katholieke geloof *Dei Filius* hoofdstuk 2: Denzinger 1788 (3007).

27 Johannes Chrysostomus, *In Genesim* 3, 8 (homilie 17, 1): PG 53, 134. “Attemperatio”, in het Grieks *synkatábasis*.

CAPUT IV: De Vetere Testamento

14. Amantissimus Deus totius humani generis salutem sollicitè intendens et prae-parans, singulari dispensatione populum sibi elegit, cui promissiones concrederet. Foedere enim cum Abraham (cf. Gen 15,18) et cum plebe Israel per Moysen (cf. Ex 24,8) inito, populo sibi acquisito ita Se tamquam unicum Deum verum et vivum verbis ac gestis revelavit, ut Israel, quae divinae essent cum hominibus viae experiretur, easque, ipso Deo per os prophetarum loquente, penitus et clarius in dies intelligeret atque latius in gentes exhiberet (cf. Ps 22,28–29; 96 1–3; Is 2,1–4; Ier 3,17). Oeconomia autem salutis ab auctoribus sacris praenuntiata, enarrata atque explicata, ut verum Dei verbum in libris Veteris Testamenti exstat; quapropter hi libri divinitus inspirati perennem valorem servant: “Quaecumque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam et consolationem scripturarum spem habeamus” (Rom 15,4).
15. Veteris Testamenti oeconomia ad hoc potissimum disposita erat, ut Christi universorum redemptoris regnique messianici adventum praepararet, prophetice nuntiaret (cf. Lc 24,44; Io 5,39; 1 Pt 1,10) et variis typis significaret (cf. 1 Cor 10,11). Veteris autem Testamenti libri, pro condicione humani generis ante tempora instauratae a Christo salutis, Dei et hominis cognitionem ac modos quibus Deus iustus et misericors cum hominibus agit, omnibus manifestant. Qui libri, quamvis etiam imperfecta et temporaria contineant, veram tamen paedagogiam divinam demonstrant.²⁸ Unde iidem libri, qui vivum sensum Dei exprimunt, in quibus sublimes de Deo doctrinae ac salutaris de vita hominis sapientia mirabilesque precum thesauri reconduntur, in quibus tandem latet mysterium salutis nostrae, a Christifidelibus devote accipiendi sunt.
16. Deus igitur librorum utriusque testamenti inspirator et auctor, ita sapienter disposuit, ut novum in vetere lateret et in novo vetus pateret.²⁹ Nam, etsi Christus in sanguine suo novum foedus condidit (cf. Lc 22,20; 1 Cor 11,25), libri tamen Veteris Testamenti integri in praeconio evangelico assumpti,³⁰ in Novo Testamento significationem suam completam acquirunt et ostendunt (cf. Mt 5,17; Lc 24,27; Rom 16,25–26; 2 Cor 3,14–16), illudque vicissim illuminant et explicant.

28 Cf. Pius XI, Litterae Encyclicae *Mit brennender Sorge*, 14 Martii 1937: AAS 29 (1937) 151.

29 Cf. Augustinus, *Quaestiones in Heptateuchum* 2, 73: PL 34,623.

30 Cf. Irenaeus, *Adversus Haereses*, III, 21, 3: PG 7, 950; (= 25,1: Harvey, 2, 115). Cyrillus Hierosolymitanus, *Mystagogicae catecheses*, 4, 35: PG 33, 497. Theodorus Mopsuestenus, *In Sophoniam*, 1, 4–6: PG 66, 452D–453A.

HOOFDSTUK IV: Het Oude Testament

14. De oneindig liefhebbende God, die zorgzaam het heil van alle mensen voor ogen had en voorbereidde, koos zich in een bijzondere beschikking een volk uit waaraan hij zijn beloften toevertrouwde. Nadat hij immers een verbond aanging met Abraham (vgl. Gn 15,18) en zich door Mozes met het volk Israël verbond (vgl. Ex 24,8), heeft God zich aan dat volk dat hij zich heeft verworven in woorden en daden geopenbaard als de enige ware en levende God. Zodoende kon Israël Gods wegen met de mensen ervaren en deze – aangezien God door de mond van de profeten sprak – steeds dieper en duidelijker begrijpen en breder onder de volkeren zichtbaar maken (Ps 21,28–29; 95,1–3; Js 2,1–4; Jr 3,17). Dit heilsplan, door de heilige auteurs aangekondigd, verhaald en verhelderd, bevindt zich als werkelijk Woord van God in de boeken van het Oude Testament. Daarom behouden deze door God geïnspireerde boeken steeds hun waarde: “want alle dingen die eertijds werden opgetekend, zijn geschreven tot onze lering, opdat wij hoop zouden hebben door te volharden en in de vertroosting van de schriften” (Rom 15,4).
15. De heilseconomie van het Oude Testament was er vooral op gericht de komst van Christus, de Redder van allen, en het Messiaanse rijk voor te bereiden, profetisch aan te kondigen (vgl. Lc 24,44; Joh 5,39; 1 Pe 1,10) en in verschillende voorafbeeldingen aan te geven (vgl. 1 Kor 10,11). De boeken van het Oude Testament openbaren aan allen de kennis over God en mens en de wegen waarlangs de rechtvaardige en barmhartige God omgaat met de mensen, en dit overeenkomstig de staat van de mensheid voor de tijd van het door Christus herstelde heil. Ook al bevatten deze boeken onvolmaakte en tijdsgebonden zaken, toch tonen zij ons de ware goddelijke pedagogie.²⁸ Diezelfde boeken moeten door christenen met eerbied worden aanvaard, omdat ze een levende uitdrukking van het Godsbesef bieden, omdat er een sublieme leer over God, een heilzame wijsheid over het menselijk leven en een wonderbare schat aan gebeden in vervat ligt, en ten slotte omdat ook het mysterie van ons heil erin verborgen is.
16. Zodoende heeft God, de bezieler en bron van de boeken van beide testamenten, het in zijn wijsheid zo beschikt dat het nieuwe verborgen ligt in het oude en het oude zichtbaar wordt in het nieuwe.²⁹ Want, hoewel Christus in zijn bloed een nieuw verbond heeft gesticht, ontvangen en tonen de boeken van het Oude Testament, opgenomen in de evangelische verkondiging,³⁰ hun volle betekenis in het Nieuwe Testament (vgl. Mt 5,17; Lc 24,27; Rom 16,25–26; 2 Kor 3,14–16) en belichten en verklaren zij dit op hun beurt.

28 Vgl. Pius XI, Encycliek *Mit brennender Sorge*, 14 maart 1937: AAS 29 (1937) 151.

29 Vgl. Augustinus, *Quaestiones in Heptateuchum* 2, 73: PL 34, 623.

30 Vgl. Irenaeus, *Adversus Haereses* III, 21, 3: PG 7, 950 (= 25, 1: Harvey 2, 115); Cyrillus van Jeruzalem, *Mystagogicae catecheses*, 4, 35: PG 33, 497; Theodorus van Mopsuestia, *In Sophoniam*, 1, 4–6: PG 66, 452 D–453 A.

CAPUT V: De Novo Testamento

17. Verbum Dei, quod virtus Dei est in salutem omni credenti (cf. Rom 1,16), in scriptis Novi Testamenti praecellenti modo praesentatur et vim suam exhibet. Ubi enim venit plenitudo temporis (cf. Gal 4,4), Verbum caro factum est et habitavit in nobis plenum gratiae et veritatis (cf. Io 1,14). Christus regnum Dei in terris instauravit, factis et verbis Patrem suum ac seipsum manifestavit, atque morte, resurrectione et gloriosa ascensione missioneque Spiritus Sancti opus suum complevit. Exaltatus a terra omnes ad seipsum trahit (cf. Io 12,32, gr.), Ipse qui solus verba vitae aeternae habet (cf. Io 6,68). Hoc autem mysterium aliis generationibus non est patefactum, sicut nunc revelatum est sanctis apostolis eius et prophetis in Spiritu Sancto (cf. Eph 3,4–6, gr.), ut evangelium praedicarent, fidem in Iesum Christum ac Dominum excitarent et Ecclesiam congregarent. Quarum rerum scripta Novi Testamenti exstant testimonium perenne atque divinum.

18. Neminem fugit inter omnes, etiam Novi Testamenti scripturas, evangelia merito excellere, quippe quae praecipuum testimonium sint de Verbi incarnati, salvatoris nostri, vita atque doctrina.

Quattuor evangelia originem apostolicam habere Ecclesia semper et ubique tenuit ac tenet. Quae enim apostoli ex mandato Christi praedicaverunt, postea divino afflante Spiritu, in scriptis, ipsi et apostolici viri nobis tradiderunt, fidei fundamentum, quadriforme nempe evangelium, secundum Matthaeum, Marcum, Lucam et Ioannem.³¹

19. Sancta mater Ecclesia firmiter et constantissime tenuit ac tenet quattuor recensita evangelia, quorum historicitatem incunctanter affirmat, fideliter tradere quae Iesus Dei Filius, vitam inter homines degens, ad aeternam eorum salutem reapse fecit et docuit, usque in diem qua assumptus est (cf. Act 1,1–2). Apostoli quidem post ascensionem Domini, illa quae Ipse dixerat et fecerat, auditoribus ea pleniore intelligentia tradiderunt, qua ipsi, eventibus gloriosis Christi instructi et lumine Spiritus veritatis³² edocti, fruebantur.³³ Auctores autem sacri quattuor evangelia conscripserunt, quaedam e multis aut ore aut iam scripto traditis seligentes, quaedam in synthesim redigentes, vel statui ecclesiarum attendendo explanantes, formam denique praeconii retinentes, ita semper ut vera et sincera de Iesu nobiscum communicarent.³⁴ Illa enim intentione scripserunt, sive ex sua propria memoria et recordatione, sive ex testimonio illorum “qui ab initio ipsi viderunt et ministri fuerunt sermonis”, ut cognoscamus eorum verborum de quibus eruditi sumus, “veritatem” (cf. Lc 1,2–4).

---

31 Cf. Irenaeus, *Adversus Haereses*, III, II, 8: PG 7, 885; ed. Sagnard 194.

32 Cf. Io 14, 26; 16, 13.

33 Cf. Io 2, 22; 12, 16; Coll 14, 26; 16, 12–13; 7, 39.

34 Cf. *Instructio Sancta Mater Ecclesia a Pontificio Consilio Studiis Bibliorum provehendis edita*: AAS 56 (1964) 715.

HOOFDSTUK V: Het Nieuwe Testament

17. Gods Woord, dat heilzaam is voor ieder die gelooft (Rom 1,16), is in de geschriften van het Nieuwe Testament op een uitmuntende wijze aanwezig en toont daarin zijn kracht. Toen immers de volheid van de tijd was gekomen (vgl. Gal 4,4) is het Woord vlees geworden en heeft het onder ons gewoond vol genade en waarheid (vgl. Joh 1,14). Het was Christus die het rijk van God op aarde instelde, die in zijn daden en woorden zowel zijn Vader als zichzelf openbaarde en die door zijn dood, verrijzenis en glorievolle hemelvaart en door de zending van de Heilige Geest zijn werk voltooide. Omhooggeheven van de aarde verheven trekt hij allen tot zich (vgl. Joh 12,32 Grieks), hij die alleen woorden van eeuwig leven heeft (vgl. Joh 6,68). Dit geheim is aan eerdere generaties niet ontsloten zoals het nu geopenbaard is aan zijn heilige apostelen en profeten in de Heilige Geest (vgl. Ef 3,4–6 Grieks), opdat zij het evangelie zouden verkondigen, het geloof in Jezus, Christus en Heer, zouden wekken en de Kerk zouden bijeenbrengen. Van al die zaken blijven de geschriften van het Nieuwe Testament een voortdurend en goddelijk getuigenis.
18. Het ontgaat niemand dat onder alle geschriften, ook de nieuwtestamentische, de evangeliën terecht uitmunten. Zij vormen immers het voornaamste getuigenis over het leven en de leer van het mensgeworden Woord, onze Verlosser. De Kerk heeft altijd en overal gehouden en houdt ook vandaag dat de vier evangeliën een apostolische oorsprong hebben. Wat de apostelen in opdracht van Christus verkondigden, werd naderhand door henzelf en door apostolische mannen onder bezieling van de Heilige Geest in geschriften overgeleverd. Deze geschriften vormen het fundament van het geloof, het viervormige evangelie volgens Matteüs, Marcus, Lucas en Johannes.³¹
19. Onze heilige moeder de Kerk heeft altijd standvastig gehouden en houdt ook vandaag dat de vier vermelde evangeliën, waarvan zij de historiciteit zonder aarzeling bevestigt, trouw overleveren wat Gods Zoon, Jezus, toen hij onder de mensen leefde werkelijk heeft gedaan en geleerd voor hun heil, en wel tot op de dag dat hij ten hemel is opgenomen (vgl. Hnd 1,12). Na de hemelvaart van de Heer hebben de apostelen datgene wat hij had gezegd en gedaan doorgegeven aan hun toehoorders. Dit deden ze met het vollere inzicht dat hen eigen was,³² onderricht als ze waren door de glorievolle gebeurtenissen van Christus en onderwezen door het licht van de Geest van de waarheid.³³ Bij het schrijven van de vier evangeliën kozen de heilige auteurs uit het vele dat mondeling of reeds schriftelijk was doorgegeven, bepaalde dingen uit en voegden zij zaken samen tot een geheel, of legden zij het uit met het oog op de toestand van de kerken. Daarbij bewaarden zij de vorm van de verkondiging, zodat zij over Jezus altijd op ware en authentieke wijze tot ons spreken.³⁴ Het is immers met die bedoeling dat ze hebben geschreven, hetzij vanuit hun eigen herinnering en geheugen, hetzij op grond van het getuigenis van hen “die ooggetuigen waren vanaf het begin en in dienst van het woord traden”, opdat wij de waarheid zouden kennen van de woorden waarin wij onderricht zijn (vgl. Lc 1,2–4).

31 Vgl. Irenaeus, *Adversus Haereses* III, 11, 8: PG 7, 885; ed. Sagnard, 194.

32 Vgl. Joh 2,22; 12,16 en 14,26; 16,12–13; 7,39.

33 Vgl. Joh 14,26; 16,13.

34 Vgl. Instructie *Sancta Mater Ecclesia*, uitgegeven door de Pauselijke Commissie ter Bevordering van Bijbelstudies: AAS 56 (1964) 715.

20. Novi Testamenti canon praeter quattuor evangelia etiam epistulas sancti Pauli aliaque scripta apostolica Spiritu Sancto inspirante exarata continet, quibus, ex sapienti Dei consilio, ea quae sunt de Christo Domino confirmantur, genuina eius doctrina magis magisque declaratur, salutifera virtus divini operis Christi praedicatur, Ecclesiae initia ac admirabilis diffusio narrantur eiusque consummatio gloriosa praenuntiatur.

Apostolis enim suis Dominus Iesus sicut promiserat affuit (cf. Mt 28,20) et iis Paraclitum Spiritum misit, qui eos in plenitudinem veritatis induceret (cf. Io 16,13).

CAPUT VI: De Sacra Scriptura in vita Ecclesiae

21. Divinas scripturas sicut et ipsum corpus dominicum semper venerata est Ecclesia, cum, maxime in sacra liturgia, non desinat ex mensa tam verbi Dei quam corporis Christi panem vitae sumere atque fidelibus porrigere. Eas una cum Sacra Traditione semper ut supremam fidei suae regulam habuit et habet, cum a Deo inspiratae et semel pro semper litteris consignatae, verbum ipsius Dei immutabiliter impertiant, atque in verbis prophetarum apostolorumque vocem Spiritus Sancti personare faciant. Omnis ergo praedicatio ecclesiastica sicut ipsa religio christiana Sacra Scriptura nutriatur et regatur oportet. In sacris enim libris Pater qui in caelis est filiis suis peramanter occurrit et cum eis sermonem confert; tanta autem verbo Dei vis ac virtus inest, ut Ecclesiae sustentaculum ac vigor, et Ecclesiae filiis fidei robur, animae cibus, vitae spiritualis fons purus et perennis exstet. Unde de Sacra Scriptura excellenter valent dicta: “Vivus est enim sermo Dei et efficax” (Hebr 4,12), “qui potens est aedificare et dare hereditatem in sanctificationis omnibus” (Act 20,32; cf. 1 Thess 2,13).

22. Christifidelibus aditus ad Sacram Scripturam late pateat oportet. Qua de causa Ecclesia inde ab initiis graecam illam antiquissimam Veteris Testamenti versionem a LXX viris nuncupatam ut suam suscepit; alias vero versiones orientales et versiones latinas, praecipue illam quam Vulgatam vocant, semper in honore habet. Cum autem verbum Dei omnibus temporibus praesto esse debeat, Ecclesia materna sollicitudine curat, ut aptae ac rectae exarentur in varias linguas versiones, praesertim ex primigenis Sacrorum Librorum textibus. Quae si, data opportunitate et annuente Ecclesiae auctoritate, conficiantur communi etiam cum fratribus seiunctis nisu, ab omnibus christianis adhiberi poterunt.

23. Verbi incarnati sponsa, Ecclesia nempe, a Sancto Spiritu edocta, ad profundiorum in dies Scripturarum Sacrarum intelligentiam assequendam accedere satagit, ut filios suos divinis eloquiis indesinenter pascat; quapropter etiam studium sanctorum patrum tum Orientis tum Occidentis et sacrarum liturgiarum rite fovet. Exegetae autem catholici, alique sacrae theologiae cultores, collatis sedulo viribus, operam dent oportet, ut sub vigilantia sacri magisterii, aptis subsidiis divinas litteras ita investigent et proponant, ut quam plurimi divini verbi administri possint plebi Dei scripturarum pabulum fructuose suppeditare, quod mentem illuminet, firmet voluntates, hominum corda ad Dei amorem

20. Naast de vier evangeliën bevat de nieuwtestamentische canon ook de brieven van de heilige Paulus en andere apostolische geschriften die onder inspiratie van de Heilige Geest werden geschreven. Gods wijsheid heeft het zo beschikt dat deze geschriften wat op Christus de Heer betrekking heeft bevestigen, zijn oorspronkelijke leer meer en meer verklaren en de heilzame kracht van Christus' goddelijk werk verkondigen. In deze geschriften wordt ook het begin van de Kerk en haar wonderlijke verspreiding verhaald en haar glorierijke voltooiing reeds aangekondigd.

Want de Heer Jezus is zijn belofte nagekomen om bij zijn apostelen te blijven (Mt 28,20) en zond hen de helper, de Geest, om hen naar de volle waarheid te leiden (vgl. Joh 16,13).

HOOFDSTUK VI: De Heilige Schrift in het leven van de Kerk

21. De Kerk heeft de heilige schriften zoals ook het lichaam van de Heer zelf altijd vereerd. Want vooral in de heilige liturgie houdt de Kerk nooit op van de tafel van zowel Gods Woord als het lichaam van Christus, het brood des levens, te nemen en dit aan te reiken aan de gelovigen. Samen met de overlevering heeft de Kerk steeds deze geschriften aanvaard en aanvaardt hen als hoogste regel van haar geloof. Deze geschriften, geïnspireerd door God en eens en voor altijd opgetekend, delen Gods Woord onveranderlijk mee en laten in de woorden van profeten en apostelen de stem van de Heilige Geest doorklinken. Daarom moeten alle kerkelijke verkondiging en zelfs de christelijke religie zelf gevoed en bepaald worden door de Heilige Schrift. Het is immers in de heilige boeken dat de hemelse Vader zijn kinderen liefhebbend tegemoet treedt en met hen spreekt. In Gods Woord schuilt een zodanige macht en kracht dat het voor de Kerk een steunpunt en levenskracht vormt. Voor de kinderen van de Kerk is Gods Woord de kracht van hun geloof, voedsel voor de ziel en een zuivere en blijvende bron van het geestelijk leven. Daarom geldt voor de Heilige Schrift bij uitstek dat "het Woord Gods levend en werkzaam is" (Heb 4,12) en dat het "de macht bezit op te bouwen en het erfdeel te schenken temidden van allen die geheiligd zijn (Hnd 20,32; vgl. 1 Tess 2,13).
22. Het is van belang dat de toegang tot de Heilige Schrift wijd openstaat voor de christengelovigen. Om die reden heeft de Kerk vanaf het begin de Septuaginta, de zeer oude Griekse vertaling van het Oude Testament, als de hare aanvaard. Zij houdt ook de andere oosterse en Latijnse vertalingen in ere, en in het bijzonder de Vulgaat. Aangezien Gods Woord echter beschikbaar moet zijn voor alle tijden, bekommert de Kerk er zich met moederlijke zorg om dat in verschillende talen gepaste en juiste vertalingen gemaakt worden, vooral op grond van de oorspronkelijke teksten van de heilige boeken. Indien dergelijke vertalingen – waar de gelegenheid zich voordoet en met toestemming van het kerkelijk gezag – kunnen worden gemaakt in samenwerking met de afgescheiden broeders, kunnen deze versies door alle christenen worden benut.
23. Als bruid van het mensgeworden Woord, onderricht door de Heilige Geest, zet de Kerk zich in om met de dag meer inzicht in de Schrift te verwerven, zodat zij haar kinderen onophoudelijk kan voeden met de goddelijke woorden. Daarom ook bevordert zij op gepaste wijze de studie van de heilige vaders van zowel het Oosten als het Westen en de studie van de heilige liturgieën. De katholieke exegeten en de andere beoefenaars van de theologie hebben de plicht om er met vereende krachten onder toezicht van het leergezag en met gepaste hulpmiddelen ijverig naar te streven de heilige schriften

accendat.³⁵ Sacra synodus Ecclesiae filiis, biblicarum rerum cultoribus, animum addit, ut opus feliciter susceptum, renovatis in dies viribus, omni studio secundum sensum Ecclesiae exsequi pergant.³⁶

24. Sacra theologia in verbo Dei scripto, una cum Sacra Traditione, tamquam in perenni fundamento innititur, in eoque ipsa firmissime roboratur semperque iuvenescit, omnem veritatem in mysterio Christi conditam sub lumine fidei perscrutando. Sacrae autem Scripturae verbum Dei continent et, quia inspiratae, vere verbum Dei sunt; ideoque Sacrae Paginae studium sit veluti anima sacrae theologiae.³⁷ Eodem autem Scripturae verbo etiam ministerium verbi, pastoralis nempe praedicatio, catechesis omnisque instructio christiana, in qua homilia liturgica eximium locum habeat oportet, salubriter nutritur sancteque virescit.
25. Quapropter clericos omnes, imprimis Christi sacerdotes ceterosque qui ut diaconi vel catechistae ministerio verbi legitime instant, assidua lectione sacra atque exquisito studio in Scripturis haerere necesse est, ne quis eorum fiat “verbi Dei inanis forinsecus praedicator, qui non est intus auditor”,³⁸ dum verbi divini amplissimas divitias, speciatim in sacra liturgia, cum fidelibus sibi commissis communicare debet. Pariter sancta synodus christifideles omnes, praesertim sodales religiosos, vehementer peculiariterque exhortatur, ut frequenti divinarum scripturarum lectione “eminentem scientiam Iesu Christi” (Phil. 3, 8) ediscant. “Ignoratio enim scripturarum ignoratio Christi est”.³⁹ Libenter igitur ad sacrum textum ipsum accedant, sive per sacram liturgiam divinis eloquiis confertam, sive per piam lectionem, sive per institutiones ad id aptas aliaque subsidia, quae approbantibus et curantibus pastoribus Ecclesiae ubique nostro tempore laudabiliter diffunduntur. Meminerint autem orationem concomitari debere Sacrae Scripturae lectionem, ut fiat colloquium inter Deum et hominem; nam “illum alloquimur, cum oramus; illum audimus, cum divina legimus oracula”.⁴⁰

35 Cf. Pius XII, Litterae Encyclicae *Divino afflante Spiritu*, 30 Septembris 1943: EB 551, 553, 567. Pontificia Commissio Biblica, *Instructio De Sacra Scriptura in Clericorum Seminariis et Religiosorum Collegiis recte docenda*, 13 Maii 1950: AAS 42 (1950) 495–505.

36 Cf. Pius XII, *Divino afflante Spiritu*: EB 569.

37 Cf. Leo XIII, Litterae Encyclicae *Providentissimus Deus*: EB 114; Benedictus XV, Litterae Encyclicae *Spiritus Paraclitus*, 15 Septembris 1920: EB 483.

38 Augustinus, *Sermo* 179, 1: PL 38, 966.

39 Hieronymus, *Commentarii in Isaiam*, Prologus PL 24, 17. Cf. Benedictus XV, Litterae Encyclicae *Spiritus Paraclitus*: EB 475–480. Pius XII, Litterae Encyclicae *Divino afflante Spiritu*: EB 544.

40 Ambrosius, *De officiis ministrorum*, I, 20, 88: PL 16, 50.

zo te onderzoeken en te presenteren dat zoveel mogelijk bedienaren van Gods Woord het volk Gods met vrucht het voedsel van de Schriften kunnen bieden dat de geest verlicht, de wil versterkt en het mensenhart richt op Gods liefde.³⁵ Het heilig concilie moedigt die kinderen van de Kerk die zich aan de Bijbelstudie wijden aan om het werk dat zij zo gelukkig hebben aangevat met steeds hernieuwde krachten te blijven doen volgens de geloofszin van de Kerk.³⁶

24. De heilige theologie steunt op het geschreven Woord Gods, samen met de heilige overlevering, als op een blijvend fundament. In Gods Woord wordt zij uitermate versterkt en verjongt zij zich steeds terwijl zij in het licht van het geloof alle waarheid onderzoekt die in het mysterie van Christus is gegrond. De studie van de Heilige Schrift moet als het ware de ziel vormen van de heilige theologie,³⁷ aangezien de heilige Schriften Gods Woord niet alleen bevatten maar dankzij hun geïnspireerd karakter ook Gods Woord zijn. Door dit zelfde schriftwoord wordt ook de dienst van het woord, namelijk de pastorale verkondiging, de catechese en iedere vorm van christelijk onderwijs – waarbij de liturgische homilie een uitzonderlijke plaats moet bekleden – heilzaam gevoed en krijgt deze dienst op heilige wijze kracht.
25. Derhalve is het noodzakelijk dat alle clerici, in de eerste plaats de priesters van Christus en zij die als diaken of catechist rechtmatig de dienst van het woord verzorgen, door volgehouden gelovige lezing en zorgvuldige studie met de Schrift bezig blijven, zodat geen van hen, terwijl hij de rijke schatten van het goddelijke Woord moet meedelen, in het bijzonder in de liturgie, wordt tot “een holle prediker van het Woord Gods, die innerlijk niet luistert”.³⁸ Tegelijk spoort het concilie alle gelovigen en vooral de religieuzen krachtig en nadrukkelijk aan om zich door frequente lezing van de heilige Schriften te bekwamen in “de eminente kennis van Jezus Christus” (Fil 3,8). “Wie immers de Schriften niet kent, kent Christus niet”.³⁹ De gelovigen moeten vrijelijk tot de heilige tekst zelf naderen, of door de heilige liturgie gevuld met goddelijke woorden, of door vrome lezing, of door organisaties die daartoe geschikt zijn en andere hulpmiddelen die met toestemming en door de zorg van de herders van de Kerk op lovenswaardige wijze overal worden verspreid. De gelovigen moeten zich ervan vergewissen dat de schriftlezing samengaat met het gebed, zodat een samenspraak ontstaat tussen God en mens, want “wanneer wij bidden spreken wij tot hem, en wanneer wij Gods woorden lezen horen wij hem”.⁴⁰

35 Vgl. Pius XII, Encycliek *Divino afflante Spiritu*: 30 september 1943: EB 551, 553, 567. Pauselijke Bijbelcommissie, Instructie *De Sacra Scriptura in Clericorum Seminariis et Religiosorum Collegiis recte docenda*, 13 mei 1950: AAS 42 (1950) 495–505.

36 Vgl. Pius XII, Encycliek *Divino afflante Spiritu*: 30 september 1943: EB 569.

37 Vgl. Leo XIII, Encycliek *Providentissimus Deus*: EB 114; Benedictus XV, Encycliek *Spiritus Paraclitus*, 15 september 1920: EB 483.

38 Augustinus, *Sermo* 179, 1: PL 38, 966.

39 Hieronymus, *Commentarii in Isaiam*, Prologus: PL 24, 17. Vgl. Benedictus XV, Encycliek *Spiritus Paraclitus*: EB 475–480; Pius XII, Encycliek *Divino afflante Spiritu*: EB 544.

40 Ambrosius, *De officiis ministrorum* I, 20, 88: PL 16, 50.

Sacris autem antistitibus, “apud quos est apostolica doctrina”⁴¹ fideles sibi commissos ad rectum divinorum librorum usum, praesertim Novi Testamenti et imprimis evangeliorum, opportune instituere competit per sacrorum textuum versiones, quae necessariis et vere sufficientibus explicationibus instructae sint, ut tuto ac utiliter Ecclesiae filii cum Scripturis Sacris conversentur earumque spiritu imbuantur.

Insuper editiones Sacrae Scripturae, aptis instructae adnotationibus, ad usum etiam non-christianorum eorundemque conditionibus accommodatae, conficiantur, quas quoquomodo sive animarum pastores sive christiani cuiuscumque status spargere sapienter curent.

- 26.** Ita ergo lectione et studio Sacrorum Librorum, “sermo Dei currat et clarificetur” (2 Thess 3,1), thesaurusque revelationis, Ecclesiae concreditus, magis magisque corda hominum impleat. Sicut ex assidua frequentatione mysterii eucharistici Ecclesiae vita incrementum suscipit, ita novum spiritualis vitae impulsum sperare licet ex adaucta veneratione verbi Dei, quod “manet in aeternum” (Is 40,8; 1 Pt 1,23–25).

Haec omnia et singula quae in hac constitutione dogmatica edicta sunt, placuerunt sacrosancti concilii patribus. Et nos, apostolica a Christo nobis tradita potestate, illa, una cum venerabilibus patribus, in Spiritu Sancto approbamus, decernimus ac statuimus et quae ita synodaliter statuta sunt ad Dei gloriam promulgari iubemus.

*Romae, apud S. Petrum
die XVIII mensis Novembris anno MCMLXV.*

*Ego PAULUS Catholicae Ecclesiae episcopus
Sequuntur patrum subsignationes.*

---

41 Irenaeus, *Adversus Haereses*, IV, 32, 1: PG 7, 1071 (= 49, 2: Harvey, 2, 255).

Het komt de bisschoppen “bij wie de apostolische leer is”⁴¹ toe de hun toevertrouwde gelovigen een juist gebruik aan te leren van de goddelijke boeken, vooral dan van het Nieuwe Testament en in de eerste plaats van de evangeliën. Zij doen dit door vertalingen aan te bieden van de heilige teksten, voorzien van noodzakelijke en voldoende verklaringen, opdat de kinderen van de Kerk op een veilige en nuttige manier met de heilige geschriften omgaan en vervuld worden door de geest van deze geschriften.

Bovendien moeten er uitgaven van de heilige schriften, voorzien van gepaste aantekeningen, worden samengesteld voor het gebruik ook door niet-christenen en aangepast aan hun omstandigheden. Zowel de herders als de andere christenen in welke levensstaat ook dienen met wijsheid voor de verspreiding ervan te zorgen.

26. Moge door de lezing en studie van de heilige boeken “het Woord Gods voortgaan en verheerlijkt worden” (2 Tess 3,1) en de openbaringsschat die aan de Kerk is toevertrouwd steeds meer de harten van de mensen vervullen. Zoals het kerkelijk leven groeit vanuit de volgehouden deelname aan het mysterie van de eucharistie, zo hopen wij op een nieuwe impuls voor het geestelijk leven vanuit de toegenomen verering van Gods Woord, dat “blijft in eeuwigheid” (Jh 40,8; vgl. 1 Pe 1,23–25).

Zowel het geheel als de individuele punten die in deze dogmatische constitutie zijn uitgevaardigd, hebben goedkeuring gevonden bij de vaders. Ook wij keuren deze besluiten goed krachtens het apostolische gezag dat ons door Christus verleend is, samen met de eerbiedwaardige vaders, in de Heilige Geest en wij bepalen en beslissen dat de besluiten die zo in gemeenschappelijk overleg genomen zijn, tot glorie van God worden bekend gemaakt.

*Rome, bij Sint Pieter,
18 november 1965*

*Ik, PAULUS, bisschop van de Katholieke Kerk
Volgen de ondertekeningen van de vaders.*

---

41 Irenaeus, *Adversus Haereses* IV, 32, 1: PG 7, 1071 (= 49, 2: Harvey 2, 255).

Ex Actis Sacrosanctissimi oecumenici concilii Vaticani II

NOTIFICATIO

Facta ab excellentissimo secretario generali sacrosanctissimi concilii in congregatione generali CLXXI diei XV Novembris MCMLXV

Quaesitum est quatenus esse debeat qualificatio theologica doctrinae, quae in schemate constitutionis dogmaticae de divina revelatione exponitur et suffragationi subicitur.

Huic quaesito commissio de doctrina fidei et morum hanc dedit responsionem iuxta suam declarationem diei 6 Martii 1964:

“Ratione habita moris conciliaris ac praesentis concilii finis pastoralis, haec sacra synodus ea tantum de rebus fidei vel morum ab Ecclesia tenenda definit quae ut talia aperte ipsa declaraverit”.

“Cetera autem, quae sancta synodus proponit, utpote supremi Ecclesiae magisterii doctrinam, omnes ac singuli christifideles excipere et amplecti debent iuxta ipsius sacra synodi mentem, quae sive ex subiecta materia sive ex dicendi ratione innotescit, secundum normas theologicae interpretationis”.

† PERICLES FELICI

*Archiepiscopus titularis Samosatensis
Sacrosanctissimi concilii secretarius generalis*

Uit de handelingen van het tweede heilig oecumenisch Vaticaans concilie

KENNISGEVING

van Zijne Excellentie de Algemeen Secretaris van het heilig concilie tijdens de 171ste algemene vergadering op 15 november 1965

Er is gevraagd welke theologische kwalificatie de leer moet hebben die in het schema van de Dogmatische constitutie over de goddelijke openbaring wordt uiteengezet en ter stemming wordt voorgelegd.

Hierop heeft Commissie voor de geloofs- en zedenleer dit antwoord gegeven overeenkomstig haar Verklaring van 6 maart 1964:

“Conform de conciliaire gewoonte en het pastorale doel van het huidige concilie definieert dit heilig concilie uitsluitend die punten met betrekking tot geloof of zeden als door de Kerk te houden die zij duidelijk als zodanig aangegeven heeft.

Alle overige punten die het concilie voorhoudt, moeten volstrekt alle christengelovigen aannemen en aanvaarden als leer van het hoogste leergezag van de Kerk overeenkomstig de betekenis die het heilig concilie eraan geeft. Deze betekenis blijkt ofwel uit de voorliggende stof ofwel uit de wijze van spreken volgens de normen van de theologische interpretatie.”

+ PERICLES FELICI

*Titulair aartsbisschop van Samosate
Algemeen Secretaris van het heilig concilie*